

מלחמת השחוק

עיון בפרשת השבוע על פי ה"פרי צדיק"

חיותו מהם באמת והם לא ירגישו בזה ויהגו דיק וגו' (תהלים ב' א') דבר בטל וריק שיחשבו כמו בעולם הזה שיש להם קיום ובאמת אז הוא זמן כליון קיומם לגמרי ואין הקב"ה רוצה בהם עוד ומואס בהם אז יהיה השחוק לפניו על בריותיו. אבל בעולם הזה אצלו יתברך השחוק עם בריותיו עם לויתן עיין שם:

יש מין השני דשחוק שהוא הוללות ומעשה נערות כענין יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו (שמואל ב' ב' י"ד). וצד ההיתר שבו לצורך מצוה וכבוד שמים וכענין (שבת ל' ע"ב) מילתא דברייתא וברחי רבנן קודם הלימוד שעל ידי זה מתרחב הלב כאשר הגוף בעצבות וצריך גם כן לישיב באימתא בשמעתא ואין יכול למצוא בלבו שמחה אמיתית. יוכל להרחיב בשחוק שהוא שמחה מדומית לפנים הגם שאינו באמת בלב מכל מקום מועיל כלפי הגוף שכולו דמיון. כדרך שכתב במהרי"ל כהאי גוונא על רבינו תם שהיה משיח לפניו תל דינרי זהב בעת לימוד סוגיא עמוקה להרחבת הדעת: ...

ואמר ז"ל (ברכות ל"א). אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה וכו' פירוש מילוי הפה נקרא כשאין לו שום כוונה אחרת ומשוקע בזה. כענין ימלא פי תהלתך (תהלים ע"א ח') שלמדו חז"ל (ברכות נ"א). לענין ברכה כשיש בפיו דבר מאכל דהיינו שיש איזה דבר החוצץ מהנאה גופנית. וכן בשחוק בהתפשטות הגם דאינו על בריותיו וליצנות גמור כל שאינו באיזה כוונה למצוה והרחבת לב לדברי תורה רק כשחוק והוללות בעלמא אסור בעולם הזה שיש שליטת היצר רע. והוא דרגא לשחוק השני דליצנות וקלות ראש ופריקת עול חס ושלום כי על ידי זה מתפנה לבו לבטלה חס ושלום. רק אז ימלא שחוק וגו' (תהלים קכ"ו ב') כי אז לא יהיה בטלה כלל כי כל דבר בטלה גם כן קודש לה' כמו שנאמר (זכריה י"ד כ') מצילות הסוס וגו' והוא האוהב זימה כמו שאמר ז"ל (פסחים ק"ג ע"ב) גם כן קודש:

והתחלת זה במשה רבינו ע"ה התחיל גם כן ביחוד אמת ואמונה והוא על ידי מדריגתו בדעת היינו ידיעת פנימיות שהכל אמת כנודע דמשה מלאגו יעקב מלכר (תיקוני זוהר תיקון י"ג). ומצד היצונית האמת ודאי אין שייך לעולם הזה שהוא היפוכו ואיך ידבק בשקר. אך מצד הדעת הפנימית של כל דבר וידע שהעולם הזה הוא שקר. על ידי ידיעה זו שבאמת אין עוד מלבדו והעולם הזה המעלים אמיתותו שקר. ממילא גם בעולם הזה אינו דבוק בשקר וזהו פנימיות האמת שהוא גם בעולם הזה. ומיתת משה רבינו ע"ה מורה כי בחודש זה כח המעלים פנימיות האמת והיינו אות הק' שהוא שורש היצר שהוא כח השחוק וליצנות דבר שהוא לפנים ואינו אמת. ובאמת אותו כח עצמו הוא המוליד משה רבינו ע"ה על ידי ידיעה זה שכל עולם הזה וחמדותיו שחוק וליצנות. וממילא על ידי זה נעשה המן וגזירותיו לשחוק וליצנות ואינו אמת:

2. צדקת הצדיק ר"ש

שני מיני שחוק הם האחד ששוחק מאיזה בריה כענין שחוק לרעהו אהיה (איוב י"ב ד') וזהו ליצנות. וצד ההיתר שבו ליצנותא דעבודה זרה [וזה נזכר במסכת מגילה (כ"ה ע"ב) כי זה ענין יום הפורים שהוא תיקון השחוק דאדר שלכן מנהג ישראל לעשות בו מיני שחוק וליצנות מהמן שהיה הוא לשחוק תחת שחוק הכסיל שהיה לו לפי שעה מישראל] ולא דוקא עבודה זרה כי כל השס"ה לא תעשה הם ענפים מלא יהיה לך וכל מיני רע נקרא עבודה זרה. ואמרינן (קידושין פ"א. ר' מאיר מתלוצץ בעוברי עבירה רק דשם אמרו ליה אי לאו דר' מאיר את וכו' כי דבר שאין האדם עצמו נקי גם כן ממנו אין לו להתלוצץ מן האחר מאחר שגם הוא עדיין אינו נקי מזה אתי לאגרוויי ביה. רק מעבודה זרה גמורה דכבר ביטלו ליצרא דעבודה זרה מישראל מזה יוכל כל אחד מישראל להתלוצץ:

ומכל מקום הקב"ה אמרו בריש עבודה זרה (ג' ע"ב) דעל בריותיו אינו משחק אלא אותו היום. והיינו כמו שאמרנו (מגילה י' ע"ב) דאמר מעשה ידי טובעים וכו' והוא אינו שש אבל אחרים משיש. כי מצידו קילוסו עולה מן הרשעים מאחר שהן גם כן בריותיו שהרי בוראן ומקיימן בכל יום והתלוצצות שייך רק מדבר הנבדל ממנו והוא מואס בו. ואצל השם יתברך לא שייך זה כי אם מואס בו לא היה לו שום קיום כלל. רק באותו יום דאז באמת יבוער הרע מן העולם ויסלק הקב"ה

1. צדקת הצדיק רנ"ט

כמו ששורש כל דבר טוב הוא האמונה שבו פתחה התורה אנכי וגו' שלא בלשון ציווי. וידוע גם כן בזה (ח"א ז' ע"ב י"א ע"ב) על פסוק (תהלים קי"ח כ') זה השער לה' צדיקים יבאו בו דתרעא הוא מדת האמונה. כך שורש כל דבר רע הוא ליצנות שהוא היפך האמונה שהוא מתלוצץ מכל דבר. וזה טעם ראשית גוים עמלק כמו שאמרנו במדרש (שמות רבה כ"ז ו') על פסוק (משלי י"ט כ"ה) לץ תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו. ושמעתי דפתי הוא המאמין בכל כמו שנאמר (שם י"ד ט"ו) פתי יאמין לכל דבר ויתרו לא הניח עבודה זרה וכו' (מכילתא יתרו י"ח) שהאמין בכל ולו יש תקנה שיערים להאמין בה' אמת על ידי הכאת הלץ שהוא שאין מאמין כלל: וזה ראשית והתחלת לכל כוחות הרע דגוים וכטעם (אבות ג' י"ג) שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה. כי ליצנות חלוק לשנים. בשב ואל תעשה היינו פריקת עול לילך בשרירות לבו זה נקרא קלות ראש ועל זה אמרינן (ברכות ל' ע"ב) אין עומדין להתפלל אלא בכובד ראש דהיינו קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע הקודמת דעל ידי פריקת עול הוא ההיפך מתפילה הנמשכת מאמונה. דלכן נקבע בש"ס בתחילת סדר אמונות ...

ושחוק שהוא בקום ועשה הוללות במעשה כמו כמתלהל וגו' הלא משחק אני (משלי כ"ז י"ח). וישוב בשמים ישחק ה' ילעג וגו' (תהלים ב' ד'). ונאמר בדוד המלך עליו השלום (שמואל ב' ו' ה') משחקים וגו' היינו כמו הלצים שעושים דברים משונים ובלשון חכמים משחק בקוביא (סנהדרין כ"ד ע"ב) ומשחק בתינוקות (נדה י"ג ע"ב) פירוש פעולה שאינה אמת ולתכלית רק לשחוק בעלמא. והיפך זה חכמת שלמה המלך ע"ה שאמר (קהלת ב' ב') לשחוק אמרתי וגו' כי כל חכמתו הוא לחבר אמת ואמונה ביחד כמו שמוכא בזה (תרומה קמ"ה). וכל פעולותיו דבר אמת לאמיתו ולא לעשות לפנים ולבו כל עמו:

ועמלק כולל שניהם ... וזה כח קטרוג המן על מעשה שלא עשו אלא לפנים כי כל כוחו הוא בפעולות דלפנים שאינו אמת. ובחר בחודש אדר שנגד הק' שבו נברא השחוק כמו שמוכא בספר יצירה ובאמת היה הוא לשחוק ורק לפנים כל גזירה שלו דבאמת נהפוך וכו' וכח חודש זה: ...